

prunella

**zpravodaj
oblastní
ornitologické sekce
při Správě Krkonošského
národního parku
ve Vrchlabí
1983**

9. ročník

O B S A H

RNDr. Petr Miles		
Zpráva o činnosti sekce v roce 1983	2
RNDr. Petr Miles		
Zpráva o akci Balt v roce 1983	4
Ing. Martin Smola, Mirka Justová		
Odchyt ptáků pomocí reflektoru při akci Balt v Krkonoších	8
RNDr. Jiří Flousek		
Bahňáci (Charadriiformes) v Krkonoších v roce 1983	12
Jan Grúz		
Strakapoud bělohřbetý (<i>Dendrocopos leucotos</i>) v Podkrkonoší	14
Jiří Zajíc		
Ornitologické zajímavosti z okolí Jilemnice ...		15
RNDr. Petr Miles		
Straka obecná (<i>Pica pica</i>) osídluje Krkonoše ...		17
Miloslav Hromádko		
Sýc rousný (<i>Aegolius funereus</i>) u Pardubických bud	18
Jan Grúz		
Výskyt orlovce říčního (<i>Pandion heliaëtus</i>) v Prosečném v roce 1981	19
Jaroslav Kurc		
Příspěvek k oologii sýkory modřinky (<i>Parus caeruleus</i>)	20
RNDr. Jiří Flousek, V. Lněničková, H. Štursová, J. Kalenský		
Expedice "Egretta", 2. - 17. VII. 1983	21
Zdeněk Veger		
Nové důležité úkoly chovatelů ptáků	25
RNDr. Petr Miles		
Zemřel Karel Ouzký	26

ZPRÁVA O ČINNOSTI SEKCE V ROCE 1983

Hlavní náplní činnosti členů ornitologické sekce při správě Krkonošského národního parku byla v r. 1983, podobně jako v předcházejících letech, avifaunistická pozorování, zajišťování akce Balt, kroužkování ptáků a doplňování druhové skladby ptáků ve voliérách ve vrchlabském zámeckém parku. Pokračovalo zimní sčítání ptáků v kvadrátech a jarní sčítání bodové a v transektech. Členové sekce se intenzivněji zapojili do publikační činnosti.

Ze zajímavějších avifaunistických pozorování zaznamenaných v roce 1983 je možné uvést výskyty následujících ptačích druhů:

V zimě 1982/83 se zdržovaly v podhůří Krkonoš i ve středně vysokých horských oblastech tisíce kvíčal a stovky cvrčal. Jejich neobvykle hojný výskyt souvisel zřejmě s bohatou úrodou jeřabin. V období 7.-11.III. byly hlášený intenzivní přelety hus /*Anser sp.*/ - 10.III. ve Vrchlabí ve čtyřech skupinách celkem asi 200 ex., u Prostředního Lánova zasedlo na pole kompaktní hejno čítající asi 300 ex. Hlasy táhnoucích ptáků bylo slyšet i po setmění. Na polích u Prostředního Lánova se 21.III. zdržovalo hejno asi 300 čejek chocholatých. 29.-31.III. zaletovalo na večer asi 60 kavek obecných na nocoviště do lesa severně nad Pecí p. Sněžkou. Straka obecná vystupuje stále výše do hor. Poněkud vzrostl počet modrdůků tundrových - 7 párů na Pančavské louce, 5 párů na Úpské rašelině. Klesá stav pěvušek podhorních - 3 páry na Sněžce, 1 pár v Labském dole, jinde nezjištěny. 30.X. byl polapen za průtahu na Horních Mísečkách chňástal vodní. U rybníků v Dolním Lánově se zdržovaly v letním období volavky popelavé, nejvíce jich tam bylo 2.VIII. - 18 ex. Stále častěji se i v Krkonoších objevuje krkavec velký - 1.III. 1 ex. v Černém Dole, 15.III. 1 ex. ve Vrchlabí, 11.X. tamtéž 2 ex., na jaře 1983 2 ex. na smetišti v Trutnově, 1.X. 2 ex. u Labské boudy. Dokladem šíření výra velkého je hnízdní výskyt 3 párů v katastrálním území Poříčí, polesí Trutnov. Hnízdili zde i na střeše 11 m vysokého posedu.

O výskytu dalších méně obvyklých ptačích druhů /strakapoud bělohřbetý, smozí bahňáci, strnad laponský a j./ referují obsírněji jednotlivé následující příspěvky.

Akce Balt se uskutečnila na Horních Mísečkách a na Luční a Labské boudě. Celkem bylo v r. 1983 při akci Balt a individuálním kroužkování zaregistrováno 1236 odchycených a okroužkovaných ptáků v 69 druzích. Z ptáků okroužkovaných mimo akci Balt zasluhují pozornosti 1 výr velký, 3 káně lesní, 3 jestřábi lesní, 2 krahujci obecní, 46 havranů polních, 18 modráčků tundrových, 25 strakapoudů velkých a 69 jiříček obecných. Dvaceti třemi ornitologickými kroužky byli označeni tetřevi chovaní na Rýchorách.

Došlo též několik zahraničních zpětných hlášení v Krkonoších kroužkovaných ptáků: lindušky luční ze Švýcarska, lindušky horské z Itálie, drozda zpěvného z Francie, čížka lesního z Itálie, dlaska tlustozobého z Francie, pěnkavy obecné a pěnkavy jikavce z Itálie i Francie a havrana polního z NDR a Francie. Ve Starých Bukách u Trutnova byla střelena kachna divoká s polským kroužkem.

Při doplňování druhové skladby voliér ve vrchlabském zámeckém parku byl hlavní sortiment drobných ptáků získán při odchytových akcích Balt, další ptáci byli dodáni z individuálně prováděných odchytů. Nově vybudované voliéry, ve kterých je chován menší počet vybraných druhů ptáků, doznaly značného vylepšení. Pro choulostivější ptačí druhy je vybudováno nové vytápěné zimoviště. V chovné stanici na Rýchorách se úspěšně podařilo odchovat 25 tetřevů.

Na zimním i jarním sčítání ptáků v oblasti Krkonoš, koordinovaném Ústavem krajinné ekologie ČSAV, se podíleli RNDr. J. Flousek, J. Grúz, RNDr. P. Miles, O. Müller a R. Sikora a L. Zajíček.

Rozvíjí se publikační činnost členů sekce. V tisku nebo ve stadiu dokončování jsou ornitologické příspěvky, které mají být publikovány nejen ve zpravodaji sekce Prunella, ale i v časopise, které vydává Správa KRMAP Krkonoše a ve vědeckém sborníku Opera Corcontica, jakož i ve sborníku Acta Facultatis Carolinae aj. Pojednávají zejména o nových nálezech vzácných ptačích druhů, výsledcích kroužkování a proměnách krkonošského ptactva. Další příspěvky se týkají

výsledků chovu tetřevů, biometrické proměnlivosti sýkory koňadry a vyhořnocování akce Balt. V přípravě je obsáhlá německy psaná práce o ptactvu Krkonoš, určená i pro zahraniční zájemce.

V roce 1983 byli do sekce přijati 3 noví členové /Josef Antoš z Turnova, Oldřich Kober z Trutnova a František Rožníček z Prahy/. 10 nejlepších členů sekce bylo Správou KRNAP odměněno formou bezplatného zasílání časopisu Krkonoše /L.Červa, P.Fišer, RNDr.J.Flousek, J.Grúz, J.Horák, J.Klíček, O.Kober, RNDr.P.Miles, M.Němec a M.Smola/ a 3 obdrželi i novou publikaci Krkonošský národní park /J.Grúz, RNDr.P.Miles a M.Němec/.

RNDr. Petr Miles
Správa KRNAP
Vrchlabí

ZPRÁVA O AKCI BALT V ROCE 1983

Akce Balt probíhala v r. 1983 oproti předchozím rokům v omezenějším rozsahu. Bylo to zapříčiněno jednak vyšší přidělených finančních prostředků, jednak odlišným zaměřením akce, kdy je kladen důraz hlavně na výzkum hnízdních populací. Opětovně byla ověřována možnost nočního pozorování a odchytu táhnoucích ptáků za pomoci reflektorů.

Přehled jednotlivých akcí a počet a druhové zastoupení odchytených ptáků je znázorněn v připojené tabulce.

Výzkumy v hnízdním období byly prováděny na zvolené studijní ploše v prostoru Horních Míseček. Metoda odchytu je zde kombinována s metodou poslouchání a pozorování. Cílem je stanovení kvalitativního a kvantitativního zastoupení hnízdicích ptáků, sledování populační dynamiky a registrace změn, ke kterým v závislosti na degradaci inisemi poškozených porostů dochází ve skladbě avifauny. Obdobný výzkum u Luční boudy byl zaměřen především na druhy linduška luční /*Anthus pratensis*/ a linduška horstá /*A. spinoletta*/ a provádí jej v rámci dohody o spolupráci pracovníci Bio-

logické stanice Serrahn v NDR. Hlavním cílem říjnové akce u Labské boudy byl noční odchyt a pozorování protahujících ptáků za pomoci reflektoru.

H l a v n í v ý s l e d k y v ý z k u m u

1. Stanoviště Horní Mísečky, asi 1000 m n.m.

Vcelku byly potvrzeny výsledky z minulého roku. Ptactvo je zde nejpočetněji zastoupeno v hnízdním období VI-VII. Populační hustota prokázaná odchytem je několikanásobně větší, než je možné zjistit vizuálně a poslechem ptačích hlasů. Pozoruhodné je vysoce dominantní zastoupení hýla rudého (*Carpodacus erythrinus*) a pěnice slavíkové (*Sylvia borin*), která je zde nejhojnější ze všech druhů pěnic. Překvapivý byl výskyt ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*, zastiženého mimo vodní toky, a budníčka lesního (*Phylloscopus sibilatrix*) v době hnízdění mimo les. Za zajímavé faunistické nálezy lze považovat též odchyt cvrčilky zelené (*Locustella naevia*) a lindušky horské v tomto biotopu. Dosud neobjevené výsledky budou podrobeny hlubšímu rozboru až po víceletém trvání výzkumu.

Stanoviště u Luční boudy, 1400 m n.m.

Největší pozoruhodností z tohoto výzkumného stanoviště bylo pozorování zpívajícího samce strnada laponského (*Calcarius lapponicus*). Tento severský druh nebyl dosud v Krkonoších nikdy zastižen a z celé ČSSR je známo jen 8 nálezů z mimohnízdního období. Pozorování z konce května (27.5.) je dosud jediné nejen u nás, ale patrně i z celé střední Evropy. Hnízdění však potvrzeno nebylo. Přibližně tamtéž byl uvedený den zastižen i 1 ex. bramborníčka černoohlavého (*Saxicola torquata*) a 1 ex. lindušky úhorní (*Anthus campestris*), u posledně jmenovaného druhu však není zcela vyloučena možnost záměny s linduškou horskou. Cenným obohacením dosavadních znalostí o zdejší fauně bylo pozorování bekasiny otavní (*Gallinago gallinago*) při toku a posléze i odchycení 1 mladého exempláře. Jde o nejvýše položený hnízdní výskyt tohoto druhu v ČSR.

3. Stanoviště Labská bouda, asi 1300 m n.m.

Byly získány další zkušenosti s nočním odchytem a pozorováním ptáků za pomoci reflektoru. Za příznivých meteorologických podmínek je tento výzkum možný a přináší nové poznatky. Zároveň se může jednat o metodu značně produktivní, přičemž k odchytu postačí jen malý počet sítí. Tak 17.10. se po setmění chytilo za 4 hodiny na světlo do jediné sítě 15 ptáků v 5 druzích. Z nich 2 skřivani polní (*Alauda arvensis*), které se ve dne do sítí ještě nikdy odchytit nepodařilo, neboť létají příliš vysoko. Za minutu se v kuželi reflektoru objevovalo v průměru 20-25 ptáků, které bylo možno ve světle reflektoru většinou dobře určit (podrobnosti viz v dalším příspěvku). Tentýž den se během celého dne chytili do patnácti natažených sítí za denního světla jen 4 ptáci. Navrhují proto v řešení tohoto úkolu nadále pokračovat.

Zajímavější vizuální pozorování z tohoto stanoviště: 1.10. dva krkavci velcí (*Corvus corax*); 5.10. 6 tetřivků obecných (*Lyrurus tetrix*), 1 kohout tetřeva hlušce (*Tetrao urogallus*), 1 koroptev polní (*Perdix perdix*), přetahující straka obecná (*Pica pica*) a vrabci domácí (*Passer domesticus*); 6.10. eluka lesní (*Scolopax rusticola*) a pílích šedý (*Circus cyaneus*); 7.10. bekasina otavní (přilétla na světlo); ještě 16.10. kos horský (*Turdus torquatus*).

Akce Balt se v Krkonoších v r. 1983 zúčastnilo 17 osob, z toho 2 z NDR: L. Červa, J. Jelínek, L. Jirasová, M. Justová, L. Plot, M. Foret z Vrchlabí, J. Horák z Pardubic, M. Jarolín, RNDr. P. Miles a V. Milesová z Hostinného, M. Jůna ze Zásady, ing. V. Matlach a K. Matlachová z Olomouce, S. Puřnochová z Lysé n.L. a H. Müller s pomocníkem z Biologické stanice Serrahn v NDR.

RNDr. Petr Miles, CSc.
Správa KRNAP
Vrchlabí

DRUH	I	II	III	IV	V	VI	VII	C
1. Carduelis flammea	53	2	12	49	2	2	2	122
2. Fringilla coelebs	3	29	20	3	27	2	10	94
3. Prunella modularis	-	15	23	-	15	36	1	90
4. Anthus pratensis	18	1	2	50	1	1	-	73
5. Carduelis spinus	-	29	26	3	-	-	13	71
6. Anthus spinoletta	5	-	1	45	-	-	-	51
7. Phoenicurus ochruros	5	6	6	12	1	-	3	33
8. Pyrrhula pyrrhula	-	11	11	-	1	7	2	32
9. Phylloscopus collybita	-	-	5	2	16	9	-	32
10. Sylvia borin	-	9	13	-	5	1	-	28
11. Regulus regulus	-	-	-	-	11	2	13	26
12. Parus major	-	1	10	-	5	8	2	26
13. Parus ater	-	-	-	2	7	7	3	19
14. Carpodacus erythrinus	-	5	16	-	-	-	-	21
15. Anthus trivialis	-	9	6	-	4	-	-	19
16. Erithacus rubecula	-	-	-	-	2	-	14	16
17. Motacilla alba	-	2	-	14	-	-	-	16
18. Sylvia atricapilla	-	4	3	-	7	-	-	14
19. Carduelis cannabina	-	-	10	4	-	-	-	14
20. Sylvia communis	-	1	8	-	4	-	-	13
21. Phylloscopus trochilus	-	2	9	-	-	1	-	12
22. Turdus merula	-	3	2	-	1	6	-	12
23. Emberiza citrinella	-	-	3	-	6	2	-	11
24. Turdus philomelos	-	2	-	-	3	3	3	11
25. Parus montanus	-	-	-	-	5	5	-	10
26. Motacilla cinerea	2	-	3	4	-	1	-	10
27. Parus caeruleus	-	-	-	-	3	1	3	7
28. Chloris chloris	-	-	5	-	-	-	1	6
29. Turdus pilaris	-	-	-	-	-	-	5	5
30. Parus cristatus	-	-	2	-	2	1	-	5
31. Parus palustris	-	-	-	-	-	-	4	4
32. Saxicola rubetra	2	-	-	2	-	-	-	4
33. Phoenicurus phoenicurus	-	-	4	-	-	-	-	4
34. Turdus torquatus	-	1	-	-	-	1	1	3
35. Sylvia curruca	-	-	-	-	2	-	-	2
36. Phylloscopus sibilatrix	-	1	-	-	1	-	-	2
37. Troglodytes troglodytes	-	-	-	-	1	-	-	1
38. Alauda arvensis	-	-	-	-	-	-	2	2
39. Serinus serinus	-	-	1	1	-	-	-	2
40. Accipiter nisus	-	-	1	-	-	-	1	2
41. Locustella naevia	-	-	-	-	1	-	-	1
42. Sitta europaea	-	-	-	-	1	-	-	1
43. Muscicapa striata	-	-	-	-	1	-	-	1
44. Jynx torquilla	-	-	-	-	-	1	-	1
45. Ficedula hypoleuca	-	-	-	-	-	-	1	1
46. Cinclus cinclus	-	-	-	-	-	-	1	1
47. Turdus iliacus	-	-	-	-	-	-	-	1
48. Alcedo atthis	-	-	1	-	-	-	-	1
49. Certhia familiaris	-	-	1	-	-	-	-	1
50. Luscinia svecica	-	-	-	1	-	-	-	1
51. Gallinago gallinago	-	-	-	1	-	-	-	1
CELKEM	88	137	204	193	136	97	85	936

Tab. 1. Odchytání ptáci při akci Balt v roce 1983.

Lagenda: I - Luční bouda 25. - 28.5.; II - H. Mísečky, 18. - 23.6.; III - H. Mísečky, 15. - 26.7.; IV - Luční bouda, 23. - 28. 7.; V - Mísečky, 15. - 29.8.; VI - H. Mísečky, 9. - 12.9.; VII - Labské bouda, 2. - 17.10.

ODCHYT PTÁKŮ POMOCÍ REFLEKTORU PŘI AKCI BALT V KRKONOŠÍCH

V roce 1983 jsme se s Mirkou Justovou od 13. do 18. října zúčastnili podzimní části akce Balt v Krkonoších, která probíhala v okolí Labské boudy. Prováděli jsme denní odchyt ptáků do nárazových sítí a hlavně noční odchyt pomocí reflektoru. Počasí bylo velmi proměnlivé a chladné, s občasným deštěm, a mělo rozhodující vliv na tah ptáků, který byl velmi slabý. Pouze v noci ze 17. na 18.10. se povětrnostní podmínky změnilly natolik, že došlo k hromadnému nočnímu tahu ptáků a nám se podařilo poměrně úspěšně vyzkoušet odchyt ptáků pomocí světelného zdroje. Celkem jsme tuto noc chytili 20 pěvců, z toho 14 červenek (*Erithacus rubecula*), 3 králíčky obecné (*Regulus regulus*), 2 skřivany polní (*Alauda ervensis*) a 1 drozda zpěvného (*Turdus philomelos*). V našem příspěvku se chceme podrobněji zmínit o průběhu odchytu a podmínkách, které jej ovlivnily.

Pro noční odchyt jsme umístili reflektor na terasu čistící stanice odpadních vod pod Labskou boudou. Čistící stanice je postavena na svahu spadajícím do Labské rokle a z její horní terasy je možné dobře svítit jak směrem do této rokle, tak i dále do Labského dolu. Flošina terasy je porostlá nízkým drnem a je možné na ní lehce manipulovat s reflektorem. Kromě toho má ze všech stran zábradlí, k němuž lze pevně ukotvit tyče se sítěmi.

Zpočátku jsme napjali tři sítě a připoutali je do pravého úhlu k vnitřnímu zábradlí terasy. Reflektor jsme umístili tak, aby síť byla na rozhraní osvětleného prostoru a tmy, tzn. za reflektorem, jak uvádí Hromádka (*Prunella* 2/1980). Světlo jsme zapínali v 18.00 hodin, avšak bez úspěchu. Během prvních tří nocí tah vůbec neprobíhal v důsledku nepříznivého počasí. V noci bylo většinou jasno a jen mírný jihovýchodní vítr. Tato situace se změnila až 16.10. Dopoledne vál silný nárazový vítr od jihovýchodu.

Odpoledne se změnil na západní, přihnul nízké mraky, které celé okolí zahalily do husté mlhy. Stejně počasí trvalo i v noci. Reflektor jsme zapjali jako obvykle v 18.00 hodin. První ptáci (červenky obecné) se ve světle reflektoru objevili ve 20.25 hodin. Letěli ze směru od Martinovky, přes Labskou rokli, proti západnímu větru. Do půl deváté kuželem světla prolétlo ještě dalších deset červenek. Potom se mraky rozplynuly, odkryly jasnou oblohu a tah ustal. Opět pokračoval asi po půl hodině, kdy se obloha znova zatáhla a viditelnost klesla. V té době jsme zaznamenali kromě červenek i několik drozdů zpěvných. Přelet ptáků probíhal poměrně vysoko, takže odchyt nebyl možný. Světlo jsme z úsporných důvodů vždy na hodinu vypjali a rozsvítili na dobu asi čtvrt hodiny, abychom zachytili případnou změnu v průtahu ptáků. Ten však zůstal na stejně nízké úrovni až do 2.30 hodin, kdy jsme pozorovali 3 poslední drozdy. Světlo jsme pak ještě několikrát rozsvítili, ale bez výsledku. Až do rána vytrvala hustá mlha a slabý západní vítr.

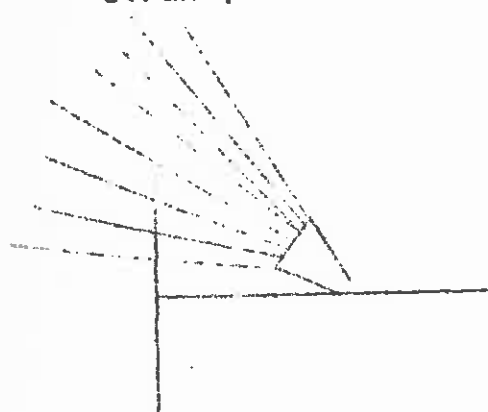
Následující den se počasí ještě zhoršilo, od rána se teplota vzduchu pohybovala okolo + 1°C. Celý den byla viditelnost snížena nízkými mraky a vál silný západní vítr. Větší počet ptáků, ozývajících se z mlhy, nasvědčoval tomu, že v noci by mohl nastat silnější tah.

Reflektor jsme zapnuli v 18.00 hodin a za několik minut jsme ve světle zaznamenali průlet prvních červenek obecných. Ptáci vyletovali z porostů kleče v Labské rokli, kde se intenzivně ozývali. Všichni letěli ve směru východ - západ, proti středně silnému větru. Světlo bylo nasměřováno přímo proti směru tahu, ale mírně vzhůru. Červenky nalletovaly do osvětleného prostoru poměrně nízko nad vnějším zábradlím terasy, ale sítím postaveným za reflektorem se včas vyhýbaly. Ve světle bylo možno ptáky velmi dobře pozorovat a srčovat. Během tahu se měnilo druhové složení proletujících ptáků. Celkově převládaly červenky obecné. Intenzita jejich průletu byla zpočátku velmi vysoká, za minutu se v kuželu světla objevovalo 20 - 25 ptáků. Později se k červenkám přidali skřivani polní, kteří se výrazně ozývali již z Labského dolu. Dále se objevili králíčci obecní

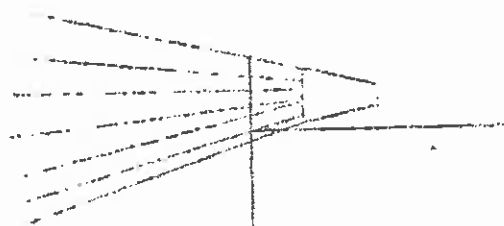
a drozdi zpěvní. Několikrát jsme zahlédli rehky domácí (*Phoenicurus ochruros*), dvakrát se ve světle mihla sluka lesní (*Scolopax rusticola*) a jednou sova, pravděpodobně kalous ušatý (*Asio otus*).

V průběhu večera jsme několikrát změnili polohu reflektoru (vzdálenost od sítě, nasměrování) ve snaze dosáhnout toho, aby se ptáci do sítě za světlem chytali, avšak úspěchu nebylo dosaženo. Většina ptáků se po průletu světelným kuželem nechala zvednout větrem do výšky a zmizela ve tmě.

Při manipulaci s reflektorem a při pozorování ptáků jsme se několikrát ocitli přímo ve světelném kuželu, těsně před reflektorem. Ptáci nás však proti silnému zdroji světla neviděli a proletovali v těsné blízkosti kolem. Po této zkušenosti jsme tedy jednu dvanáctimetrovou japonku připevnili k zábradlí u vnějšího okraje terasy a reflektor umístili asi jeden metr za tuto síť. Do sítě se za chvíli chytala první červenka. Ostatní ptáci síť však těsně nadletovali. Sklopili jsme proto reflektor tak, aby horní okraj světelného kuželu byl ve stejné úrovni jako horní lanka sítě (viz obr. 1). Výsledkem bylo, že se zvětšilo množství ptáků proletujících v úrovni sítě, kteří naráželi přímo do ní, sedali na lanka, další na zábradlí pod sítí nebo na zem kolem reflektoru. Ptáci se chytali do sítě i v době, kdy jsme vyplétali chycené jedince, dokonce se nám podařilo jednu červenku chytit do ruky. Značnou závadou, snižující účinnost chytání ptáků minimálně o 50 %, byla nepřivázaná síťovina použité japonky, kterou vítr sfoukal k jedné straně, což znesnadňovalo vytváření kapes.

Původní postavení
reflektoru

Reflektor po sklopení

Obr. 1.

Od 19.05 hodin do 23.30 hodin jsme do jedné sítě, umístěné před reflektorem, chytli 15 ptáků a do sítí za reflektorem 5 ptáků. Ve 23.30 hodin se změnil směr větru, zhoustla mlha a tah začal ustávat. Nejprve přestali přeletovat králíčky obecní, po nich červenky, skřivani a dále se objevovali již jen drozdi zpěvní, avšak v menším počtu. Poslední drozdi přelétli ve 2.00 hodin, kdy se počasí úplně zkazilo (silný vítr, hustý sníh s deštěm, nízká viditelnost).

Na základě zkušeností, které jsme získali při odchytu ptáků pomocí světelného zdroje v dřívějších letech a hlavně v loňském roce, usuzujeme, že tato metoda je efektivní jen při hromadném nočním tahu ptáků. Ten pravděpodobně nastává jen při určitých povětrnostních podmínkách, jakými jsou středně silný, až silný vítr západního směru a snížená viditelnost, způsobená nízkými mraky. Použití reflektoru pro odchyt ptáků nemá význam za jasného počasí, kdy ptáci létají rozptýleně ve velké výšce a mohou se snadněji orientovat.

Při silném tahu je důležité nasměrovat kužel světla přímo proti táhnoucím ptákům, a ne vzhůru do oblohy. Postavení sítě je pravděpodobně výhodnější před světelným zdrojem (1-2 metry), proti němuž není vidět.

Na Labské boudě se osvědčilo svícení i směrem dolů, do Labského dolu, odkud ptáci vyletovali. Protože se odchyt provádí za silného větru, je důležité, aby byla síťovina přivázána, jinak účinnost sítě klesá.

Martin Smola
Česákova 425
Praha 8

Mírka Justová
Hostivařské nám. 13
Praha 10

BAHŇÁCI (CHARADRIIFORMES) V KRKONOŠÍCH V ROCE 1983

Zástupci řádu bahňáků nenacházejí v oblasti Krkonoš optimální biotopy, které by podmiňovaly pravidelný výskyt většího počtu druhů v hnízdním nebo tahovém období. Doposud bylo prokázáno pouze hnízdění kulíka hnědého (*Eudromias morinellus*) v hřebených partiích Krkonoš (cf. HUDEC et ČERNÝ 1977), čejky chocholaté (*Vanellus vanellus*) a kulíka říčního (*Charadrius dubius*) při úpatí pohoří. Hnízdění dalších druhů (pisík obecný, bekasina otavní) se již delší dobu předpokládá, ale nebylo zatím doloženo konkrétními nálezy. Nedostatek vhodných lokalit ovlivňuje i poměrně nízký počet druhů bahňáků zastižených v období jarního a podzimního tahu (cf. MILES 1980). Předkládaný přehled vlastních pozorování bahňáků v roce 1983 proto rozšiřuje a doplňuje znalosti o jmenované skupině ptáků v oblasti Krkonoš.

Čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*)

Druh pravidelně hnízdí v krkonošském podhůří zhruba do výšky 800 m n.m. (MILES l.c.).

Během dubna a května letošního roku byly pozorovány dva páry s hnízdním chováním v okolí rybníka u letiště ve Vrchlabí (480 m n.m.).

Kulík říční (*Charadrius dubius*)

Vzácně a nepravidelně se vyskytující druh, jehož hnízdění bylo prokázáno ve Vrchlabí na rybníku u letiště (MILES l.c.).

Na stejné lokalitě bylo 18.IV.1983 zastiženo šest samců, včetně dvou intenzivně tokajících samců. Téhož dne pozorována i kopulace jednoho páru. V průběhu dubna a začátkem května (až do 7.V.) byl zaznamenán pravidelný výskyt 3-8 jedinců. Po napuštění rybníka v květnu všichni ptáci zmizeli a případná hnízda byla s největší pravděpodobností vyplavena.

Pisík obecný (*Actitis hypoleucos*)

Z častých pozorování v hnízdním období bylo předpokládáno ojedinělé hnízdění v Krkonoších. Výskyt byl dosud za-

znamenán ve Vrchlabí, na Labi u Labské přehrady a v Herlíkovicích, ve velké Úpě a v Klášterské Lhotě (MILES l.c.).

Během května (7.-29.V.) byly na rybníku u letiště ve Vrchlabí pravidelně pozorovány 2-4 exempláře. Pravděpodobně neúspěšné hnízdění bylo prokázáno nálezem jednoho zničeného (straka, vrána??) vejce v topolovém lesíku na hrázi rybníka.

Vodouš bahenní (Tringa glareola)

Nález uvedeného druhu cituje bez konkrétních údajů MILES (l.c.) podle BÖNSCHE (1953).

Na přelomu dubna a května bylo pozorováno až 8 exemplářů na bahnech polovypuštěného rybníka u letiště ve Vrchlabí: 25.IV. - 2 ex., 26.IV. - 4 ex., 27.IV. - 1 ex., 7.V. - 8 ex.

Vodouš kropenatý (Tringa ochropus)

Výskyt v Krkonoších byl doložen jednotlivými pozorováními z hnízdního (SCHÖNBRODT in MILES l.c.) i tahového období (BÖNSCH l.c.).

V druhé polovině dubna byl zaznamenán pobyt 1-2 jedinců na rybníku u letiště ve Vrchlabí: 17.IV. - 2 ex., 25.IV. - 1 ex., 26.IV. - 2 ex.

Vodouš šedý (Tringa nebularia)

Nový druh pro avifaunu Krkonoš se zdržoval ve dnech 25.-26.IV.1983 (1 ex.) na rybníku u letiště ve Vrchlabí.

Vodouš tmavý (Tringa erythropus)

Další druh, který rozšiřuje přehled ptáků zjištěných v Krkonoších - jeden exemplář v prostém šatu byl zastižen 25.IV. na rybníku u letiště ve Vrchlabí.

Bekasina otavní (Gallinago gallinago)

Druh byl zaznamenán v hnízdním období v podhůří (Vrchlabí, Čistá, Fořt, Pilníkov, Staré Buky, Mladé Buky, Horní Albeřice) i ve vrcholových partiích Krkonoš (Lyžařská bouda, Dvorská bouda, Úpeká rašelina, Pančavská louka) - vše bez konkrétního dokladu o hnízdění (MILES l.c.).

Dne 26.IV.1983 byl vyplašen 1 exemplář z podmáčené vegetace na břehu rybníka u letiště ve Vrchlabí. Zastižen

byl patrně ještě táhnoucí jedinec, protože v následujících dnech se již druh na zmíněné lokalitě nevyskytoval.

V polovině května (18.V.) byl pozorován tokající samec nad českopolskou hranicí na Úpské rašelině (1420 m n.m.). Hnízdění bekasiny otavní v Krkonoších bylo prokázáno nálezem dvou sotva vzletných mláďat dne 2.VIII. na Pančavské louce (1340 m n.m.). Mladí ptáci byli zjištěni na louce (třtina, smilka, ostřice) "U čtyř pánů" a po vyplašení uletěli neobratným letem asi 15-20 m. Uvedeným způsobem se jim podařilo a několika zastávkami překonat asi stometrovou vzdálenost k porostu kosodřeviny, kde již nebyli nalezeni.

LITERATURA

- BÖNSCH E., 1953: Hnízdící a tažní ptáci na hřebenech Krkonoš. - Oběžník přírod. sekce Vlastivěd, kroužku ÚOČ Vrchlabí, 3: 6+8.
- HUDEC K., ČERNÝ W. (Eds), 1977: Fauna ČSSR. Ptáci 2.-Praha.
- MILES P., 1980: Ptactvo Krkonoš.-Me (Závěr. zpráva resort. výzkum. úkolu R 21/73, Správa KRMAP Vrchlabí).

RNDr. Jiří Flousek
Správa KRMAP
Vrchlabí

STRAKAPOD BĚLOHŘBETÝ (DENDROCOPOS LEUCOTOS) V PODKRKONOŠÍ

Strákapoud bělohřbetý je rozšířen v celé lesnaté severní Evropě. Na jihu zasahuje do severozápadního a západního Polska, ostrůvkovitě se vyskytuje v rakouských Alpách, západně po Bavorsko a Tyroly, na východě až do Maďarska. Dále žije v Karpatech, v Ukrajině východně až do dolního Povolží a ve středním Uralu.

V Čechách je ptákem velice vzácným, počínaje východní Moravou a na Slovensku je již místy běžným druhem (HUDEC a kol., 1983). Z oblasti Krkonoš je zpráva o pozorování ze srpna 1956 na Růžové hoře a o výskytu v Vrchlabí (STANĚK ex. MILES 1975). Tyto údaje však nejsou dostatečně ově-

řeny.

Strakapouda bělohřbetého jsem pozoroval 1.V.1983 při hloubení hnízdni dutiny v Arnultovicích (o. Trutnov) od 9,37 do 10.00 hodin. Samec vytesával dutinu 20 cm od vrcholu břízy, které měla ulomenou korunu a zůstal pouze kmen. Výška dutiny nad zemí byla asi 10 m. Pták hloubil dutinu již v kmeni a občas z ní vylézal. Často vyhazoval ven třísky. Samici jsem zpozoroval, až když došlo k páření obou partnerů na větvi blízkého smrku. Po páření samice odlétla na smrk, kde tesala do kmene a ohazovala kousky kůry, zatímco samec pokračoval v hloubení dutiny v kmeni břízy. Po krátké chvíli došlo k dalšímu páření.

Porost v místě výskytu strakapoudů bělohřbetých je tvořen převážně smrkem, jeho okraje jsou promíseny listnatými dřevinami (bříza, jáva, habr). K jihu a jihozápadu je větší plocha pastvin, na zemi pod dutinou roste tráva s kořivami. Křovinné patro tvoří z větší části bez černý. Sklon svahu k východu činí 15 - 20°, výška nad mořem asi 440 m.

Při dalších kontrolách byla hnízdni dutina opuštěna a ptáci nebyli zastiženi ani v širším okolí, ačkoliv při jejich vyhledávání bylo použito i magnetofonových nahrávek varovného pokřiku ptáků, na které mnozí jiní ptáci reagovali a přilétali do blízkosti.

LITERATURA

HUDEC K. a kol., 1983: Fauna ČSSR, Ptáci III.

MILES P., 1975: Ptáci Krkonoš, Kandidátská disertační práce.

Jan Grúz

Prosečné 31

ORNITOLOGICKÉ ZAJÍMAVOSTI Z OKOLÍ JILEMNICE

húsa sněžní (Anser caeruleascens)

Dne 17. VII.1981 jsem u rybníka pozoroval 2 ex. náležející k modré barevné variaci. Ačkoliv se v žádném případě nemohlo jednat o ptáky z volné přírody, ale nejspíše o uprchlíky z některé zoologické zahrady či soukromého chovu, bylo setkání s těmito severskými ptáky pěkným zážitkem.

Pisák obecný (Actitis hypoleucos)

Dne 9.V.1980 jsem pozoroval u rybníka 1 ex. ve vhodném biotopu: břehy rybníka porostlé vegetací vyšších vlhkomilných travin, u vtoku potoka do rybníka bahnitě naplavěninou bez vegetačního krytu. Později v tomto roce zde členové MS pozorovali spolu s adultními ptáky malé pull. v prachovém šatě (a to nejméně 1 pull.ex.). Ptáci pobíhali těsně u vody na hrázi a ukrývali se ve vegetaci, takže bylo obtížné určit jejich počet.

Dudek chocholatý (Upupa epops)

Dne 9.V.1980 jsem nad rybníkem pozoroval 1 zřejmě protahující ex. Podle starších občanů zde dříve dudci hnízili ve hlavatých vrbách u louky.

Konipas luční (Motacilla flava)

Ve dnech 9. a 10.V.1980 jsem na polích u rybníka pozoroval hejnka cca o 10 ex., náležejících k subspecii konipas luční severoevropský (*Motacilla flava thunbergi*) - determinace podle oš přítomných v hejnkách. Jednalo se zřejmě o protahující ptáky.

Bramborníček hnědý (Saxicola rubetra)

Ve dnech 10. a 11.V.1980 jsem kontroloval 2 vhodné lokality v okolí města (svažitá louka a pastvina). Na jedné jsem zaznamenal 2 páry, na druhé cca 6-8 párů (několik zpívajících oš posedávalo na kůlech elektrického ohradníku).

Bělořit šedý (Oenanthe oenanthe)

Dne 10.V.1980 jsem nad rybníkem pozoroval 3 ex. (1 oš a 2 oš), 11.V.1980 1 pár ve vhodném biotopu (haldy kamení nedaleko pastviny, na které jsem zaznamenal i výskyt bramborníčků hnědých).

Jiří Zajíc

Rudé armády 810

Hradec Králové III

STRAKA OBECNÁ (PICA PICA) OSÍDLUJE KRKONOŠE

Literární prameny z konce minulého a začátku tohoto století (HOSIUS 1887, SIKULA 1885, ŠÍR 1881, FRIEDRICH 1909 aj.) uvádějí straku jen jako nehojného olivavatele podhorských oblastí. Ještě před 30 lety piše náš přední ornitolog JIRSÍK (1955), že se straka s výjimkou Úpicka na Trutnovsku nevyskytuje. O jejím nehojném výskytu nasvědčují i další publikované údaje (ŘÍHA 1957, ŠADACKÝ 1956, 1957). Tento stav však v současnosti naprosto neplatí. Straky jsou nyní místy hojně rozšířeny nejen v celém krkonošském podhůří, ale stoupají i do vyšších horských poloh a místy se objevují až na horských hřebenech.

Straky se zabydlují nejčastěji přímo na okrajích krkonošských obcí (např. ve Špindlerově Mlýně nebo v Peci pod Sněžkou), zejména podél vodních toků, kde nacházejí nejvíce potravy. Zaletují však i do větších vzdáleností. Tak v roce 1982-83 byla straka častým zjevem až v okolí Špindlerovky (1250 m n.m.) a 11.VI.1983 jsem zastihl 2 alidící exempláře i na Pančavské louce, přes 1300 m n.m.

Hnízdí nízko v keřích i vysoko na stromech a odchovávají 5 - 8 mláďat. Jejich velká kulovitá hnízda se stříškou často druhotně obsazuje poštolka obecná a kalous ušatý.

Straka obecná je pohledný barevný pták, upoutávající naši pozornost, je to však i nebezpečný plenitel ptačích hnízd, na jejichž vybírání se často specializuje. Její přítomnost na území Krkonošského národního parku lze proto uvítat jen za předpokladu, že nedopustíme nadměrné zvýšení početních stavů.

LITERATURA

FRIEDRICH H., 1909: Die Vögel des Riesengebirges. Wander. i. Riesengeb., 29.

HOSIUS, 1887: Beobachtungen aus dem Riesengebirge. Journ. Ornith., 35.

JIRSÍK J., 1955: Naši pěvci. Část I. Praha.

ŘÍHA Z., 1957: Další výskyt straky na Trutnovsku. Trutnovsko (1957):4.

SIKULA A., 1885: Ornis. 1.

ŠABACKÝ J., 1956: Straky na Trutnovsku. Trutnovsko (1956):
2.

ŠABACKÝ J., 1957: Ještě straka. Trutnovsko (1957):11.

ŠÍR V., 1881: Listy čes. spol. pro ochranu ptactva v Praze, 2.

RNDr. Petr Miles, CSc.

Správa KRNAP

Vrchlabí

SÝC ROUSNÝ (AEGOLIUS FUNEREUS) U PARDUBICKÝCH BUD

Při třítýdenním pobytu na Pardubických boudách jsem slyšel po oba večery tuto sovu houkat velice intenzivně. Bylo to ve dnech 18. a 19. dubna 1981. První večer jsem po soumraku zaznamenal houkání po dobu nejméně 1 hod, ale když jsem odcházel, sýc se ještě stále s přestávkami ozýval. Druhý den jsem dával pozor na začátek houkání a zaznamenal ho od 20,30 hodin letního času. I tento druhý den se ozývalo s nezměněnou intenzitou.

Houkání se ozývalo severovýchodně od Pardubických bud, přibližně z míst, kde je na mapě vyznačen vrchol Světlé hory (1244 m). Chvillemi se zdálo, že houkají sovy dvě, avšak nejsem si tím úplně jist. Krátce jsem však zaslechl zahoukání i z druhé strany, ze směru k vrcholu Černé hory (1299 m). Ve dne jsem po sovách nepátral.

Co se počasí týče, bylo po oba večery jasné, měsíc v úplňku, bezvětří, teploty slabě pod nulou - asi -3 °C.

Miloslav Hromádko

Žitná 2601

Pardubice

VÝSKYT ORLOVCE ŘÍČNÍHO (PANDION HALIAETUS) V PROSEČNÉM V ROCE 1981

Orlovec říční, který naší krajinou jen protahuje, byl již v Podkrkonoší zjištěn v roce 1953 u vrchlabského rybníka vedle letiště 17.-23.VIII. Pozoroval jej NĚMEC (1953) při lovu ryb. V Krkonošském muzeu ve Vrchlabí je preparát 1 ex., který byl uloven na stejném rybníku (MILES 1975). KOLÁŘ 1 ex. pozoroval 26.-31.VIII.1969 na rybníce ve Vrchlabí-Výsplachách (MILES 1971).

První pozorování orlovce říčního v r. 1981 jsem zaznamenal 3.IX, na Labi u jezu pod papírnou Dobrá Mysl v Prosečném. Jednalo se o mladého ptáka, který seděl na olši na pravém břehu Labe. Při mém příchodu pták z olše vylétl a usedl na další asi 30 m nad jezem, odkud po dvou minutách pokračoval v letu proti proudu Labe nad korunami stromů.

Další pozorování bylo zaregistrováno HEYDUKEM, 28.IX. 1981 v 11,30 hod, létal v kruzích nad levým břehem Labe proti obalovně drti 1 ex. Nejdříve létal ve výšce 20 až 30 m nad korunami stromů, pak usedl na suchý kmen borovice, odtud po několikerém zakroužení odletěl směrem ke Klášterské Lhotě. Letěl ve výšce asi 50 m nad řekou a byl pozorován až do vzdálenosti 1 km.

Asi po 20 m chůze po břehu Lab. vzlétl ze stráně 2. ex. orlovce říčního a usedl na smrk v těsné blízkosti řeky. Jednalo se o vyspělého jedince, ještě s bílými skvrnami na hřbetě, znatelným tmavým pruhem přes oko, bíle zbarvenou hrudí, břichem a spodními krovkami ocasními. Znatelná byla i vztyčená pírká na hlavě. Asi po deseti minutách odlétl směrem k Hostinnému. Za malou chvíli vylétl ze stráně 3. ex. stejného druhu. Rovněž se jednalo o mladého ptáka. Odlétl po proudu Labe. Pozorování se uskutečnilo za příznivého počasí dalekohledem 7 x 50.

LITERATURA

- HUDEC K. a kol., 1977: Fauna ČSSR, Ptáci 2, Academia Praha.
MILES P., 1971: Nové poznatky o rozšíření některých obratlovců v Krkonoších. Opera corcontica, 7-8: 179-196.
MILES P., 1975: Ptactvo Krkonoš 1. Kandidátská disertační práce.

NĚMEC M., 1953: Nová lokalita vodního a brodivého ptactva ve Vrchlabí. Oběžník přír. sekce Vlastivěd, kroužku při ÚOB Vrchlabí, 5-6:8.

Jan Grúz
Prosečné 31

PŘÍSPĚVEK K OOLOGII SÝKORY MODŘINKY (PARUS CAERULEUS)

Při kontrole hnízdních budek dne 15. května 1981 na lokalitě SPR Novozámecký rybník mě upoutal neobvyklý tvar vejce ve snůšce sýkory modřinky. Snůška obsahovala 13 vajec, z nichž jedno vejce bylo atypického dlouze oválného (podlouhlého) tvaru. Ostatní vejce ve snůšce byla oválná, což je příznačné pro tento druh. Velikost tohoto podlouhlého vejce byla 19,02 x 10,51 mm. Velikost ostatních vajec (12): 14,56 - 16,56 x 11,00 - 11,78 mm, průměr 15,60 x 11,48 mm.

Na této lokalitě jsem proměřil ještě dvě úplné snůšky sýkory modřinky a velikost (23) vajec byla 16,10-17,12 x 11,44 - 12,16 mm, průměr 16,45 x 11,84 mm. FERIANC (1979) uvádí velikost (98) slovenských vajec 14,3 - 17,5 x 10,9 - 13,2 mm, průměr 15,45 x 11,94 mm. KLÜZ (1965) uvádí velikost vajec 14,0 - 17,8 x 10,1 - 13,2 mm, průměr 16,2 x 12,0 mm. HOEHER (1973) uvádí průměrnou velikost vajec pro střední Evropu 15,4 x 11,9 mm a také MAKATSCII (1976) pro stejnou oblast průměrnou velikost (192) vajec 15,56 x 11,97 mm (max. 17,6 x 12,5 a 15,2 x 13,0 mm, min. 14,0 x 10,7 mm).

Pro srovnání uvádím ještě některá další měření z různých částí Evropy. BAU (72) 15,30 x 11,70 mm, (max. 16,9 x 12,1 mm, min. 14,0 x 10,5 mm); MAKATSCII (253) 15,65 x 11,99 mm (max. 17,9 x 12,3 a 15,2 x 13,0 mm, min. 14,0 x 10,7 mm); REY (44) 15,40 x 11,90 mm, (max. 17,0 x 12,0 mm, min. 14,3 x 11,7 mm); ROSENIUS (172) 15,30 x 12,11 mm, (max. 17,3 x 13,0 a 16,5 x 13,5 mm, min. 14,0 x 12,0 a 15,4 x 11,1 mm).

Porovnáme-li jednotlivé rozměry vajec, zjistíme, že popisované vejce abnormálního tvaru má i velmi zajímavé rozměry a že je o 1,12 mm delší než nejdelší vejce, které uvádí MAKATSCH (1976) (17,9 mm) a jeho šířka se blíží nejmenšímu rozměru, který uvádí KLÜZ (1965) a je o pouhých 0,41 mm širší.

LITERATURA

- FERIANC O., 1979: Vtáky Slovenska 2, Bratislava.
HOEHER S., 1973: Gelege der Vögel Mitteleuropas. Radebeul.
KLÜZ Z., 1965: Pomocné ornitologické tabulky. Praha.
MAKATSCH W., 1976: Die Eier Vögel Europas 2. Radebeul.

Jaroslav Kurc
Provodín 92
Jestřebí

EXPEDICE "EGRETTA", 2. - 17. VII. 1983

Je 2. července 1983, 8.00 hod. SEČ - po nespočetných dnech příprav a očekávání vyjíždíme. Cíl cesty: ornitologický ráj dunajské delty. A právě ornitologická skupina expedice patří spolu s botaniky k nejpočetnějším.

Dva dny unavujícího cestování a jsme na první lokalitě. Muntii Rodnei jsou nejvyšším pohořím Východních Karpat /2305 m n.m./. Horské smrčiny převážně pralesového charakteru zde mají horní hranici zhruba ve výšce 1 500 m n.m. a plynule přecházejí v subalpínské louky s ostrůvkovitě roztroušenými porosty borůvky, vlochyňe a pěnišníku. Vlastní hřeben a vrcholy pohoří často tvoří obnažené skalní stěny, na úpatí s vegetací zpevněnými suťovými kuželi. Prakticky veškeré přístupné horské partie od úpatí až po nejvyšší vrcholy nesou známky intenzivní pastvy skotu se všemi jejími negativními důsledky.

Co se týká ptáků, připadáme si zpočátku jako v Krkonoších. Dominantním druhem subalpínských luk je linduška horská (*Anthus spinoletta*); na rozdíl od Krkonoš překvapivě chybí linduška luční. Častá jsou setkání se zpívajícími

samci kosa horského (*Turdus torquatus*) a pěvušky podhorní (*Prunella collaris*) přímo u horní hranice lesa. Pozornost upoutává i početná populace krkavce velkého (*Corvus corax*), není vzácností sledovat až orn kroužících exemplářů najednou. První větší vzruch ve výpravě přináší pozorování páru datlíka tříprstého (*Picoidea tridactylus*). Ale to nejlepší nás ještě čeká: orla skalního (*Aquila chrysaetos*) je možné za tahu pozorovat i v Krkonoších, ale poštolka jižní (*Falco naumanni*) již naznačuje, že se nacházíme o pár set kilometrů jižněji. Vrcholným zážitkem exkurze do hřebenové oblasti pohoří je však opakované pozorování sokola stěhovavého (*Falco peregrinus*). Celkem jsme během tří denního pobytu v pohoří Rodnei zjistili 41 ptačích druhů.

A pokračujeme v cestě. Přejezd přes oblouk Karpat, podél řeky Siretul a již jsme nedaleko Dunaje - osada Turcoaia a celodenní zastávka pro geology. Vyprahlá krajina, a tak jedno z vedlejších ramen Dunaje v dohledu láká. Cestou k němu přehlídka všech čtyř evropských zástupců řádu srostloprstých (*Coraciiformes*) - na drátech sedí vlhy pestré (*Merops apiaster*), mandelíci hajní (*Coracias garrulus*) a dudci chocholatí (*Upupa epops*), pod nimi přelétá ledňáček říční (*Alcedo atthis*). U dunajského ramene poprvé pozorujeme volavku stříbřitou (*Egretta garzetta*) - symbol naší expedice. Na vodní hladině plave mimo jiné několik exemplářů kormorána malého (*Phalacrocorax pygmaeus*) a potápky rudokrké (*Podiceps griseigena*), nad námi krouží malé hejno pelikánů bílých (*Pelecanus onocrotalus*). Návrat přes vyschlé pole je spojen s pozorováním dytíka úhorního (*Burhinus oedicnemus*), několika zpívajících samců skřivana krátkoprstého (*Calandrella cinerea*) a na jediném stromě v širokém okolí i strakapouda jižního (*Dendrocopus syriacus*). Na obloze krouží čtyři orli nejmenší (*Hieraaetus pennatus*).

Poslední úsek jízdy autobusem nás již zavádí k okraji dunajské delty; táboříme nedaleko vesnice Dunavatul de Sus. Rozsáhlé, místy téměř neprostupné rákosové porosty se střídají s volnými vodními plochami. Přechod na souš je oživen úzkým pásem vrb a dál pokračuje jen krajina spíše stepního charakteru (linduška úhorní - *Anthus campestris*). Z velmi

bohaté ptačí fauny uvádíme jen zástupce pěvců (viz též tab. 1); celkové druhové složení je podobné avifauně jihomoravských rybníků v období pozimního tahu - hojní rákosníci velcí (*Acrocephalus aruncinaceus*) a ještě hojnější rákosníci obecní (*A. scirpaceus*), dále sýkořice vousaté (*Panurus biarmicus*), strnadi rákosní (*Emberiza schoeniclus*), cvrčilkyně slavíkové (*Locustella luscinioides*), moudivláček lužní (*Remiz pendulinus*), ale i palašník tamaryškový (*Luscinia melanopogon*) a mladí modráčci obecní (*Luscinia svecica*) s největší pravděpodobností poddruhu *cyaneacula*, který v oblasti dunajské delty hnízdí. Z četných druhů brodivých a bahňáků stojí za zmínku pozorování vodouše kropenatého (*Tringa ochropus*).

Závěrečné dny expedice trávíme v okolí historicky významné osady Istria. Rozsáhlá a bohatě členitá plocha brackického jezera Since s četnými nízkou vegetací porostlými ostrůvky, s menšími i rozsáhlejšími plochami rákosových porostů a maximálně metrovou vrstvou silně prohřáté vody nabízí po potravní stránce optimální podmínky pro hnízdění mnoha ptačích druhů. Pro nás exotické druhy ptáků se zde vyskytují v obrovském množství, takže český ornitolog v prvních okamžicích neví, kam se dříve podívat. A proto jen suchý výčet vybraných druhů:

- 4 druhy veslonohých (Pelecaniformes) - pelikán bílý (*Pelecanus onocrotalus*), p. kadeřavý (*P. crispus*), kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*), k. malý (*P. pygmaeus*);
10 druhů brodivých (Ciconiiformes) - volavka popelavá (*Ardea cinerea*), v. červená (*A. pruprea*), v. stříbřitá (*Egretta garzetta*), v. bílá (*Casmerodius albus*), v. vlasatá (*Ardeola ralloides*), kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*), bukáček malý (*Ixobrychus minutus*), bukač velký (*Botaurus stellaris*), kolpík bílý (*Platalea leucorodia*), ibis hnědý (*Plegadis falcinellus*);
21 druhů bahňáků (Charadriiformes) - ústříčník velký (*Haematopus ostralegus*), čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*), kulík říční (*Charadrius dubius*), k. mořský (*Ch. alexandrinus*), bekasina otavní (*Gallinago gallinago*) koliha velká (*Numenius arquata*), břehouš černoocasý

(*Limosa limosa*), vodouš tmavý (*Tringa erythropus*), v. rudonohý (*T. totanus*), v. štíhlý (*T. stagnatilis*), v. šedý (*T. nebularia*), v. kropenatý (*T. ochropus*), v. bahenní (*T. glareola*), pisík obecný (*Actitis hypoleucos*), jespáček ploskozobý (*Limicola falcinellus*), jespák bojovný (*Philomachus pugnax*), tenkozobec opačný (*Recurvirostra avosetta*) pisila čáponohá (*Himantopus himantopus*), dytík úhorní (*Burhinus oedicephalus*), ouhorlík stepní (*Glareola pratensis*), o. černokřídly (*G. nordmanni*);

6 druhů rybáků - r. černý (*Chlidonias niger*), r. bělokřídly (*Ch. leucopterus*), r. bahenní (*Ch. hybrida*), r. černozobý (*Gelochelidon nilotica*), r. obecný (*Sterna hirundo*), r. malý (*S. albifrons*).

Z kachen překvapuje nález samice ostralky štíhlé (*Anas acuta*).

Na popsané lokalitě zjišťujeme i hromadnou otravu vodních ptáků; nejpravděpodobnější důvod - botulismus. Ptáci jsou nacházeni ve všech stádiích otravy, od omezené schopnosti letu, přes nelétající ale chodící exempláře, až po umírající jedince neschopné jakéhokoliv pohybu. Nejvíce jsou postiženi zástupci bahňáků (nejvíce jespák bojovný, dále tenkozobec opačný, pisila čáponohá a vodouš bahenní, méně čejka chocholátá, břehouš černoocasý, koliha velká, vodouš rudonohý - zastoupení jednotlivých druhů odpovídá jejich početnosti na lokalitě), z ostatních řádů nacházíme s příznaky otravy rybáky (r. černý, r. obecný, r. malý) a ostralku štíhlou. Otravu nepozorujeme u hojně se vyskytujících bahňáků rodu *Glareola*.

Ale závěr ornitologických "žní" se blíží. Expedice "Egretta 1983" končí a my se vracíme bohatší o další odborné poznatky zpět domů do krkonošských hor.

Tab. 1 - Druhy odchycené a biometricky zpracované v průběhu expedice "Egretta 1983" (rákosové porosty okraje dunajské delty)

vodouš rudonohý	1 ex.	cvrčilka slavíková	6 ex.
pisík obecný	1	palašník tamaryškový	1
kukačka obecná	2	rákosník velký	18
žluna šedá	2	rákosník obecný	85
břehule říční	2	rákosník proužkovaný	1
sykora koňadra	1	špaček obecný	2
sykora modřinka	5	strnad rákosní	2
modráček obecný	2	vrabec polní	1

RNDr. Jiří Flousek
Vrchlabí

Věra Lněničková
Hradec Králové

Hana Štursová
Vrchlabí

Josef Kalenský
Vrchlabí

NOVÉ DŮLEŽITÉ ÚKOLY CHOVATELŮ PTÁKŮ

Žijeme v době, kdy životní prostředí, a tím i existenční podmínky mnohých druhů ptáků se soustavně velmi rychle zhoršují. Znečišťování ovzduší, vody, mechanizace a hlavně chemizace zemědělství, devastace krajinných celků, to vše zhoršuje neustále biologickou rovnováhu v přírodě. Zakládání nových závodů a komunikací v oblastech dříve civilizací nedotčených ničí poslední ostrovy klidu na této planetě. To jsou hlavní příčiny úbytku zvířat, ke kterým přistupuje bezohledné hubení těch, které hospodářskému podnikání člověka překážejí.

Je však stále více lidí, kteří chtějí všemi prostředky chránit přírodu, která nám ještě zbývá. Většina vlád

vzala věc ochrany přírody do svých rukou, jsou vydávány zákony na ochranu přírody a zřizovány národní parky a přírodní rezervace na celém světě. Mnoho vědeckých a výzkumných pracovišť se zabývá problematikou ochrany přírody. Hromadné edělovací prostředky jsou plně zapojeny do tohoto boje. V poslední době vycházejí ve všech světových jazycích ekvělá díla o ochraně přírody, burcující svědomí všech lidí bez přestávky. Vzdor tomu všemu však mizí ze světa v současné době každoročně jeden ptačí druh, proto nesmíme založit ruce v klín, neboť pro mnoho druhů by pak již bylo pozdě.

Jak bychom mohli my chovatelé přispět k záchraně ohrožených ptáků?

Když je jedinců ohroženého druhu ve volné přírodě již tak málo, že nevěříme, že by se nám rozmnožil, i když oblast jeho výskytu je přísně chráněna, musí být činěny pokusy o jeho rozmnožení v zajetí.

Ohrožené druhy velkých zvířat mnozí úspěšně zoologické zahrady, které tento úkol považují za prvořadý. Mnozí druhy ve volné přírodě již neexistující nebo skoro neexistující, jako koně Převalského (*Equus przewalskii*), jelena milu (*Elaphurus davidianus*), daňka mezopotamského (*Dama mesopotamica*), přímbrožce arabského (*Oryx leucoryx*) aj. Vyeazováním odchovů do vhodných přírodních rezervací jsou a nebo budou tato zvířata zachráněna.

Chovatelé ptactva jsou nejpovolanější k tomu, aby se podíleli na záchraně ohrožených druhů ptáků, kterých bohužel bude stále více. Jsou to ptáci, jejichž nepatrný počet ve volné přírodě již nedává dostatečnou naději na rozmnožení bez pomoci člověka. Vyspělí chovatelé mají většinou nejmodernější voliéry a možnosti temperování, obsluhy bez rušení a krmí podle posledních poznatků bez ohledu na pracnost a náklady. Zoologická zahrada si nemůže dovolit obeatit voliéru nebo jezírko párkem ptáků, kteří by byli většinou ochováni, neboť chová exponáty v první řadě pro návštěvníky. Tyto možnosti má chovatel, který může ptákům zajistit potřebný klid.

Zachránění ptačího druhu chovateleským zásahem se již vícekrát podařilo. Příkladem může být berneška havajská (*Branta sandvicensis*), americká labuň trubač (*Cygnus oyg-*

nus buccinator) aj. Uvedených druhů bylo již pouze několik málo jedinců, když bylo přikročeno k záchranné akci a nyní již nejsou považovány za ohrožené.

Mnoho ohrožených ptáků je chováno jednotlivě (např. amazónan kubánský) a sestavením chovných párů bylo by možné v optimálních podmínkách docílit úspěšného rozmnožování. Ve většině případů by se pak jednalo o zpětné vypouštění do volné přírody. Zvykání na volný život není zdaleka jednoduché, avšak je možné.

Znám chovatele, který běžně rozmnožuje holuby doupňáky (*Columba oenas*), kterých u nás stále ubývá. Ve volné přírodě mají ponejvíce dvě hnízda za rok, v jeho voliérách hnízdí opakovaně třeba desetkrát v roce. Odchovky budeme vypouštět do vhodných biotopů. Jiný chovatel množí pravidelně hýly rudé (*Cir. odacus erythrinus*), kteří začínají v naší přírodě místy hnízdit, a tak bych mohl pokračovat.

Je nutné vytvořit záchranný výbor z nejvyspělejších chovatelů, který by úzce spolupracoval s Mezinárodní unií ochrany přírody a přírodních zdrojů, a pokud se týká naší přírody, se Státní ochranou přírody ČSSR.

Využijeme-li dobrovolného nadšení chovatelů a jejich odborných znalostí, bude záchrana ohrožených ptačích druhů v dobrých rukou. Je to nový úkol pro chovatele ptáků, pro jehož splnění musí udělat vše, co je možné, neboť tím povýší chovatelství ptáků z činnosti sloužící k regeneraci ail pracujících ve volném čase na činnost celospolečensky důležitou. Zajistí v budoucnosti chovatelství ptáků čestné místo mezi ostatními obory lidské činnosti. Přistoupí-li chovatelé ptactva k realizaci této myšlenky s vážností, kterou zaslouhuje, získají nesmírně důležité kulturní polehlání a vstoupí do historie ochrany přírody.

Zdeněk Veger
Lotyšská 4
Praha 6

ZEMŘEL KAREL OUZKÝ

14. února 1983 zesnul ve věku 66 let po těžké nemoci známý krkonošský ornitolog zubní dentista Karel Ouzký.

Již v roce 1941 se stal členem Čs. ornitologické společnosti a aktivním kroužkovatelem jako jeden z prvních v Krkonoších. Početné jsou zejména jeho kolekce okroužkovaných sýkor, jiřiček a ledňáček z okolí Vrchlabí, Špindlerova Mlýna a Klášterské Lhoty, mimo Krkonoše se intenzivně zapojil do kroužkování labutí velikých.

Došla mu řada pozoruhodných zpětných hlášení okroužkovaných ptáků: čápa černého ze Švédska a z Holandska, sýkory koňadry ze vzdálených oblastí Sovětského svazu, lysky černé a čížka lesního z Itálie aj.

Byl zapojen i do celostátních výzkumných akcí, po mnoho let se například zúčastňoval sčítání vodních ptáků na svěšeném úseku Labe. Za pomoci svého syna vyvěsil a kontroloval mnoho ptačích budek.

Stal se rovněž zakládajícím členem ornitologické sekce při správě Krkonošského národního parku a pracoval dlouho i v jejím výboru. Ve zpravodaji sekce Prunella i v jiných publikacích zveřejnil řadu svých příspěvků.

Pravidelně se zúčastňoval schůzí Čs. společnosti ornitologické v Praze a její krajské pobočky v Pardubicích, kde náležel vždy k velmi agilním členům.

S odchodem Karla Ouzkého odchází i dlouhé a čínorodé období krkonošské ornitologie.

RNDr. Petr Miles, CSc.

Správa KRNAF

Vrchlabí

P R U N E L L A

Zpravodaj Oblastní ornitologické sekce při správě
Krkonošského národního parku ve Vrchlabí

1983

Ročník IX

Redaktor: RNDr. Petr Miles, CSc.

Redakční rada: Petr Fišer, Jan Grúz, RNDr. Petr Miles, CSc.

Vydává Správa Krkonošského národního parku ve Vrchlabí
jako účelový tisk

Povoleno odborem kultury ONV Trutnov pod čj. 99/77

č. bl. 103-132, 269-271/84

